

СОЦІАЛЬНИЙ РИЗИК ЯК ПІДСТАВА НАБУТТЯ ПРАВА НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

В умовах надто складної ситуації, в якій опинилась Україна особливо важливо, щоб соціальний захист населення носив стабільний і дієвий характер. У зв'язку з цим особливо важливим є питання соціального захисту населення. Саме тому ми дослідимо підстави набуття права на соціальний захист населення за законодавством України.

Для визначення підстав соціального захисту населення важливим є з'ясування кола суб'єктів таких відносин. Слід зазначити, що обов'язковими суб'єктами соціально-забезпечувальних та захисних відносин мають бути: з одного боку, непрацездатні громадяни, які у зв'язку із перебуванням у складних соціальних обставинах, життєвих ситуаціях, маючи складні життєві проблеми або перебуваючи під загрозою соціальних ризиків, потребують відповідного рівня матеріального забезпечення або обслуговування; з іншого боку, суб'єкти, які надають непрацездатним громадянам відповідний вид та рівень матеріального забезпечення та обслуговування [1, с. 85].

Так, факти реальної дійсності стають юридичними за умови, що вони можуть викликати певне правовідношення чи привести його в рух. Наприклад, людина досягла пенсійного віку. Цей одиничний факт на цьому етапі не породжує юридичних наслідків, але в сукупності з іншими є підставою для визнання її непрацездатною і призначення їй соціальної допомоги чи страхової пенсії. Одиничний факт сам по собі не має правового значення для пенсійних правовідносин, але такий факт у майбутньому може викликати правові наслідки, тобто припускається юридичним [2, с. 357].

Отже, за основу юридичного механізму соціального захисту покладено категорію соціального ризику, як можливість настання матеріальної незабезпеченості в результаті відсутності заробітку або трудового доходу з об'єктивних соціально значущих причин, а також у зв'язку з додатковими витратами на утримання дітей та інших членів сім'ї, які потребують допомоги, на задоволення потреб у медичних і соціальних послугах.

У законодавстві України «традиційні» соціальні ризики покладено в основну соціального страхування. Так згідно зі статтею 11 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, передбачено два поняття — страховий ризик і страховий

випадок, як підстави набуття права на соціальний захист. Страховий ризик – це обставини, внаслідок яких громадяни та (або) члени їх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Страховий випадок – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [3]. Різниця між цими поняттями полягає в тому, що страховий ризик має ознаку вірогідності та випадковості, а у зв'язку з цим такі обставини означені у множині, проте невідомо, чи трапляться вони і скільки їх буде.

Основи законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в ст. 26 передбачають наступні страхові випадки: тимчасова непрацездатність, вагітність і пологи, догляд за малолітньою дитиною, інвалідність, хвороба, досягнення пенсійного віку, смерть годувальника, безробіття, соціальні послуги та інші матеріальні витрати, пов'язані з певними обставинами, нещасний випадок на виробництві, професійне захворювання [3].

З часом розширилося коло соціальних ризиків, які в літературі отримали назву «нетрадиційних». Дедалі частіше у законодавствах як підстави для надання різноманітних соціальних допомог стали визнаватися й інші життєві обставини, що порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно. Причому право на соціальну допомогу мали як особи, на яких поширюється соціальне страхування, так й інше населення, не охоплене таким страхуванням.

Оскільки, підтримка сімей з дітьми вважається найважливішим завданням соціальної держави, то найперше, що стало визнаватися обставиною, яка вимагала державної підтримки, це – народження, виховання та утримання дітей. У зв'язку з цим як соціальні ризики стали визнаватися вагітність і пологи, догляд за малолітніми дітьми, догляд за хворими дітьми, додаткові витрати на утримання, виховання та освіту дітей тощо. Також Закон України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 р. передбачає певні соціальні ризики під якими розуміє складні життєві обставини, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно [4].

Отже, підставою виникнення права на соціальний захист на міжнародному та національному рівні визнається настання соціального ризику. До яких відносять тимчасову непрацездатність, вагітність і пологи, догляд за малолітньою дитиною, інвалідність, хворобу, досягнення пенсійного віку, смерть годувальника, безробіття, соціальні послуги та інші матеріальні витрати, пов'язані з певними обставинами, нещасний випадок на виробництві, професійне захворювання тощо.

Список використаних джерел

1. Казанчан А.А. До предмету правового регулювання права соціального забезпечення України: проблеми визначення і виділення / А.А. Казанчан // Держава та регіони. Серія: Право / голов. ред. В. Г. Лукашевич. – Запоріжжя, 2010. – № 3. – С. 83-86.
2. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення : навч. посіб. / Б.І. Сташків. – К. : Знання, 2005. – 405 с.
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 23, ст. 121.
4. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 № 966-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 45, ст. 358.

Ключові слова: соціальний захист, соціальний ризик, страховий випадок, суб'єкти.

Науковий керівник: старший викладач Харитонova Л. І.

Клішова Євгенія Анатоліївна

аспірантка 1-го курсу кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ПРАВА НА ЗАЙНЯТІСТЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та входження України до цієї міжнародної спільноти актуалізує проблему приведення національного законодавства України у сфері зайнятості у відповідність актам Європейського Союзу [1, ст. 83].

Найбільш складні проблеми виникають в соціальній сфері. Європейський Союз як інтеграційне утворення є передусім відносно однорідним економічним простором, у якому діють єдині регуляторні норми, стандарти економічної та соціальної політики. Країна, яка проголошує прагнення стати складовою цього простору, мусить насамперед довести свою спроможність дотримуватися цих норм і стандартів, тому умовою набуття Україною повного членства в Європейському Союзі є адаптація, зближення та поступове приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС [2, с. 216–220].

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 січня 2015 року «Про схвалення розроблених Міністерством соціальної політики планів